

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

UKA 2020/imm. 174
27. oktober 2020
Stine Egede

Peqqinnissaqarfimmik oqartussaaffiup Naalagaaffimmut uterteqqissinnaanera pillugu Naalakkersuisut UKA2021-mut nalunaarusioqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Nalunaarusiami qulaajarneqassapput oqartussaaffiup Naalagaaffimmut utertinneqarnerani qanoq aningaasatigut, sulisoqarnikkut kiffartuussinikkut, nunatsinnut aamma peqqissartunut kinguneqassanersoq.
(Atassutip inatsisartuni ilaasortaaitai)

Peqqinnissaqarfiup Naalagaaffeqatitsinnut utertinnissaanik siunertaqartumik nalunaarusioq-qusineq Inuit Ataqatigiinni imaattumik oqaaseqarfigissavarput.

Atassutip siunnersuummini oqariartuutai amerlasuutigit isumaqatigaavut. Peqqinnissaqarfimmi annertuumik unammilligassaqpugut. Annertuumik inerisagassaqpugut. Nunap immikkoortuini, pingaartumik inukilliartortuni annertuumik sulisussaqaarniarnikkut unammilligassaqaqaagut. Peqqissaasut, nakorsat allallu nuna tamakkerlugu annertuumik amigaatigaavut. Nunatsinnili kisimi tamanna ajornartorsiutaanngilaq, tassami nunani avannarlerni amerlasuutigit tamanna unammilligassaavoq.

Nunaqarfipparujussuarni peqqinnissaqarfimmi sulisut kisimiillutik sullipput, pinartoqartillugulu annertuumik kiserliorneq misigisarpaat. Amerlasuut pikkorissarnikuunerluunniit ajorput. Ataqatigiissumik ilinniartitsineq pimoorullugu ataavartumillu ingerlanneqanngimmat. Ilaatigut danskit oqaasiisa atorsinnaannginneri peqqutigalugit paaseqatigiinniartarneq ajornartorsiutaasarpoq. Illoqarfimmi oqarasuaammik tiguisoq amerlasuutigit danskisut oqaluttuusarmat.

Ilaatigullu allaat danskit oqaasii pikkoriffigigaluaaraanniluunniit illuatungaani nakorsaq aalaakkaasuunngitsoq (taartaasoq) oqaloqatigisariaqartillugu paasineqannginnermik misigisarneq ilungersunartumik inissiffiusarpoq. Amerlasuutigit nunaqarfimmi sulisuusup nunaqqatimi nappaataat ilisimasarpaat inulluunniit pineqartoq ilisimalluarterlugu, ikiortariaqarneranilu saaffiginninnermi illoqarfimmiit aporfissalersuisarneq ilungersunartumut killitsitsisarpoq. Ilaatigut nakorsat ilaasa napparsimasut nalunaarsorneqarfii (journal) iluamilluunniit misissornagit naliliisinnaasarmata.

Piviusormi imaappoq, nunaqarfippassuarni ukioqqortuut amerliartorput, taamaalillunilu peqqinnissaqarfimmik atuisut amerlasuut aamma nunaqarfinneerput. Taamaammat ataavartumik pikkorissarnerit pisariaqartippavut.

Nutserisoqarneq ilungersunarsinnaasaqimmat eqqarsaatigineqartariaqalinnginnerpa qitiusumit nutserisoqarfimmik inerisaasoqarsinnaaneq. Peqqinnissaqarfiup matoqqanerani atorineqartarsinnaasumik. Ullumikkut ilisimavarput ilaatigut portørit qallunaatut pikkorippallaanngitsut nutserisorineqartartut. Tamannalu illersorneqarsinnaanngilaq.

Eqqarsartaaseq aamma allanngortittariaq tassaavoq; nakorsiarangatta aperineqartarpugut nutserisoqassanersugut, uffa aperineqartussaalluta; nakorsaq nutserisoqassanersoq. Pissutsit ilungersunarnerisa ilaatigut kingunerisarpa; inuit ilaasa ajoraluartumik kingusinaarlutik katsorsarneqalersarneri. Amerlasoorpassuit tamanna ajoraluaqisumik ilisarinnaavaat.

Taama oqariarluta, puigussanngilagut ukiorpassuarni aalajaallutik peqqinnissaqarfiup iluani tunniusimallutik sulisimasut. Ukiup ullui apeqqutaatinnagit, ulluinnaappat, sap ak naaneruppat,

nalliuttuuppat, ulluuppat unnuaappalluunniit ilaatigut tiimerpassuarni inuup inuuneranik annaassiniarlutik allatulluunniit paakkutarinnillutik sulisariaqartartut, taakku qujaffiginissaat puigussannginnatsigu.

Nunap immikkoortuini nakorsanik, peqqissaasunillu amigaateqarfitsinni Norskit peruserisaat, isumassarsiorfigisinnaalluaripput isumaqarpugut. Aningaasarsiagissaartitsinermikkut assersuutigalugu 2017-mi danskit nakorsat 524 Norgimi sulisut nalunaarsorneqarsimavoq. Piffimmi tassani Qallunaat Nunaanni nakorsat 100 arlallit amigaatigaat.

Peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutigit qivialaarutsigit 1,5 mia. tikippaat. Taakkunani ajoraluartumik annertoorejussuit pinartoqavitsillugu aningaasartuutigisariaqartunut atorneqartarput. Taassumalu saniatigut sivikitsumik taartaagallartunut aamma annertoorejussuit atorneqartarput. Uffali aalaakkaasumik sulisutta, peqqissaasut, nakorsat il.il. aningaasarsiaat nalilersoqqissaarutsigit. Sivikitsumik taartaasartut ikiliartulissagaluarput, taamaalillutik kingusinaarlutik paasineqartartut ikiliartulissagaluarput.

Kialuunniimmi takorloorsinnaavaa suliffik nutaaq iserfigigaanni ullut 14 iluinnaanni periutsit, pissutsit suleqatit, kulturi il.il. ilikkarneqarsinnaanngillat. Minnerpaamik immaqqa ukiup affaa aaliangiusimasariaqaleralarparput.

Inuit Ataqatigiinni isumaqarpugut maanna Naalakkersuisoqarfiup immikkoortillugu inissinneqarnera isumalluarnartuusoq. Siusinnerusukkummi Naalakkersuisooqataanitsinni tamanna aamma ingerlassimavarput inerititaqarluartumik.

Taamaattumik massakkut inerisaaneq aallartittoq tamatta peqataaffigalugu inerisarsinnaagutsigu upperaarput ilorraap tungaanut aallariartulernermik kinguneqarsinnaasoq. Siusinnerusukkut Isumaginninnermut Peqqissutsimut Inatsiseqarnermullu Naalakkersuisoqarfik ataatsimoortinneqarnera annertuallaarsimasoq nassuerutigineqarluni avissaartitsisoqarpoq. Tassuuna Naalakkersuisut pitsaaneruseqarnerat upperaarput.

Atassutip siunnersuutaa akuerineqassagaluarpat ernummatigaarput nukippassuit, aningaasarpassuillu atorneqartariaqassasut, kingusinnerusukkut aamma angerlaasseqqittoqassappat aammaarluni aningaasartorfigineqartariaqassasut.

Taamaammat siunnersuummut Inuit Ataqatigiinni isumaqataannginnerput matumuuna oqaatigaarput.

Qujanaq.